

Juryrapport

Nederlands Letterenfonds Vertaalprijs 2012

Categorie: literaire fictie in het Nederlands

“Hoewel de betrekkingen tussen Nederland en China ruim vierhonderd jaar teruggaan, heeft de Hollandse koopmansgeest lange tijd overheerst. Er mag dan volgens de overlevering weleens een klassieke Chinese roman zijn aangetroffen tussen de ladingen specerijen van de VOC-schepen, toch is er pas sinds de jaren zeventig van de vorige eeuw sprake van een literaire vertaaltraditie uit het Chinees.”

Aldus sinoloog en vertaler Mark Leenhouts, tien jaar geleden in het tijdschrift *Filter*. In het leerzame en onderhoudende vervolg schetst hij het moeizame verloop van de ontsluiting van de Chinese literatuur in Nederland. Aanvankelijk kwam het weinige dat werd vertaald meestal indirect - via het Duits of Engels - tot stand. Vanaf de jaren zeventig groeide de belangstelling voor de Chinese cultuur en literatuur, mede als gevolg van de culturele revolutie, hier langzaam. Sinoloog Wilt Idema speelde daarbij een belangrijke rol. De nadruk lag op de klassieken - begrijpelijk, want er moest veel worden ingehaald. Aan modernere literatuur waagden de meeste uitgevers zich niet.

In 1996 richtte een groep jonge vertalers en academici een tijdschrift speciaal voor de Chinese literatuur op: *Het trage vuur*. Het werd een veelzijdig en steeds frequenter verschijnend tijdschrift, met veel aandacht voor klassieke literatuur en hedendaagse Chinese auteurs, zowel via vertalingen van proza en poëzie als via beschouwingen. De belangrijkste doelstelling van het blad was de beoordeling en presentatie van teksten op hun literaire merites en niet op ‘sociaal-politieke, voorspelbaar exotische, of herkenbaar Chinese thematiek’. Mark Leenhouts was een van de oprichters van het tijdschrift en met dit initiatief nam zijn vertaalcarrière een vlucht. In 1996 verscheen zijn vertaaldebuut, twee gebundelde novellen van de auteur Han Shaogong, getiteld *Pa pa pa ; vrouw vrouw vrouw*. Kort daarna volgden vertalingen van romans van Hong Ying en Su Tong. Begin 2005 promoveerde Leenhouts aan de Universiteit Leiden op het werk van Han Shaogong. Dat Leenhouts wars is van dogmatisme en niet bang is om keuzes te maken blijkt wel uit een van de stellingen bij zijn proefschrift: “Vertalen wat er staat” is een onbruikbaar vertaalprincipe; elke vertaler ziet iets anders staan.’

Sinds zijn promotie legt Leenhouts zich met aanstekelijk enthousiasme fulltime toe op het ontsluiten, toelichten en vertalen van de moderne – en klassieke - Chinese literatuur. Geen gemakkelijke opgave, want, zo legt hij uit in een interview naar aanleiding van de verschijning van zijn overzichtswerk *Chinese literatuur van nu*, in 2008 verschenen bij Uitgeverij De Geus: ‘Succesvolle exotische schrijvers zoals Marquez of Rushdie zijn diep

geworteld in de literaire traditie. Voor moderne Chinese schrijvers geldt dat niet, of in veel mindere mate.’

Leenhouts weet echter als geen ander de brug te slaan, zo meent de jury: als literair vertaler, als recensent, als gastredacteur, als samensteller, als docent en als journalist. In het zojuist genoemde *Chinese literatuur van nu*, krijgt de lezer op een ongedwongen en toegankelijke manier een schat aan kennis voorgeschoteld en wordt hij, of hij het wil of niet, meegetrokken in een onbekende wereld. Dat Leenhouts momenteel werkt aan de vertaling van de twintigste-eeuwse klassieker *Belegerde vesting* van Qian Zhongshu, en daarnaast samen met Anne Sytske Keijser en Silvia Marijnissen China’s beroemdste roman vertaalt, het zeer omvangrijke achttiende-eeuwse *De droom van de rode kamer* van Cao Xueqin, tekent zijn veelzijdigheid en flexibiliteit. De jury ziet uit naar deze klassieke en hedendaagse meesterwerken, die ongetwijfeld door Leenhouts en zijn collega’s van een uitstekend nawoord zullen worden voorzien.

Ondertussen mag naast zijn veelzijdigheid ook het stilistisch vermogen van Leenhouts niet onbesproken blijven. Hoe uiteenlopend de bronteksten ook zijn, hij weet steeds weer de juiste toon te treffen, of het nu gaat om de droge, ironische, analytische toon in *Het woordenboek van Maqiao* van Han Shaogong, om de kernachtige Chinese zegswijzen in *Maanopera* van Bi Feiyu of om de lichtvoetige, soms wat zwartgallige humor in een roman als *Dien het volk* van Yan Lianke. Iedere zin is apart genomen, goed geproefd en vervolgens in uitstekend Nederlands weergegeven. De volgende korte passage uit de laatst genoemde roman illustreert dit talent goed. Het verhaal gaat over een verveelde commandantsvrouw die een jonge soldaat verleidt tijdens haar echtgenoot’s afwezigheid: “Toen hij de keukendeur opendeed had hij een bosje selderij in zijn hand, bestemd voor het ontbijt van de volgende dag. Lian at graag selderij bij de maaltijd, vanwege de vitaminen; na het eten knabbelde ze bovendien altijd op pijnboompitten, voor de plantaardige olie waar het lichaam volgens haar niet zonder kon. Maar toen hij de keuken inkwam en het bord met DIEN HET VOLK op het aanrechtblad zag, was hij zo onthutst dat hij de selderij langzaam uit zijn hand liet glijden. Een voor een vielen de stengels naast zijn voeten.”

Zoals bekend, draagt het Nederlands Letterenfonds niet alleen de ontsluiting van buitenlandse literaturen in Nederland maar ook de promotie van de Nederlandse literatuur in het buitenland hoog in het vaandel. Mark Leenhouts beweegt zich op beide gebieden. En met verve! Dat de jury grote waardering heeft voor zijn bijdrage aan de ontsluiting van de moderne Chinese literatuur, moge duidelijk zijn, al is daarover nog lang niet alles gezegd. Voor zijn artikelen en vertalingen in literaire tijdschriften als *De Tweede Ronde*, *De Gids* en *Tirade*, alsook in vakbladen als *Filter* en *Armada*, reist hij regelmatig naar China, om bekende en onbekende schrijvers te bezoeken en te interviewen. In 2006 en 2011 trad hij op

als gastredacteur ten behoeve van Chinese themanummers van de *Tweede Ronde* en *Armada*. Daarnaast komen we hem regelmatig tegen als recensent van de *Volkskrant*. Maar Leenhouts reist niet alleen naar China om de Chinese literatuur in Nederland voor het voetlicht te brengen. Ook andersom kan hij als wegbereider gelden. Zo vervulde hij met zijn uitgebreide kennis van het land en de cultuur een cruciale rol tijdens de jarenlange voorbereidingen van het Nederlandse gastlandschap op de Internationale boekenbeurs van Beijing in 2011.

Vier jaar geleden gaf Leenhouts zijn overzichtswerk, *Chinese literatuur van nu*, de ondertitel *aards maar bevlogen* mee. Wilde hij daarmee ook iets over zichzelf zeggen? De jury vermoedt van wel, en terecht! We overhandigen je de Nederlands Letterenfonds Vertaalprijs 2012 dan ook met zeer veel genoegen.

De jury

Djûke Poppinga (voorzitter), Karol Lesman en Jabik Veenbaas

14 december 2012